

Csukovits Anita:

A váci vásár; múlt, jelen és jövő

Vásárnak, vagy sokadalomnak nevezzük az árucserre szervezett alkalmait. A vásár helye rendszerint olyan jelentősebb település, amely különböző földrajzi tájak találkozásánál, folyami átkelőhelynél, a fontos szárazföldi és vízi utak kereszteződésénél, kisebb-nagyobb tájak központjában alakult ki. Ezek általában gazdasági, közigazgatási, kulturális szempontból is fontos települések. A vásáros helyek életében a vásárok kiemelkedő jelentőségűek, sok esetben neveiket is a vásártól, vagy annak napjától kapták – mint például Szombathely, Hódmezővásárhely, Marosvásárhely. A vásárok nagyságát, jelentőségét körzetük határozza meg. Vásárkörzetnek nevezzük az egyes vásárhelyeket körülvevő azon településeket, amelyekről az illető vásárhelyre járnak adni-venni. E szempontból helyi, táji és országos, sőt nemzetközi jelentőségű vásárokat különböztetünk meg.

A vásártartási jog a korai középkortól igen lényeges kiváltság volt. Kaphatták a királyi, a szabadalmas- és a mezővárosok, valamint a földesurak a birtokukon lévő egyes települések részére. A vásártartás jól jövedelmezett, a vásári jövedelem alapja a vásári helypénz és a vásárvám volt. Ezt egészítették ki a különböző vásári szolgáltatások díjai. A vásárokat már a középkortól kezdve bizonyos rend, vásári rendtartás szerint tartották Magyarországon. A vásári rendtartás meghatározta a vásár kezdetét, annak helyét, az árusok elhelyezkedésének rendjét, az adás-vevés szabályszerű lebonyolításának módját. A vásári rendtartások feladata nemcsak a rend biztosítása volt, hanem a helybeli árusok és vevők érdekvédelme is az idegenekkel szemben. A vásári rendtartás őre a vásárbíró, kinek legfontosabb tevékenysége a vámok és a helypénzek beszedése, és a vásári bíraskodás volt. Minthogy a vásárjövödelmekről nyugta cédulát adtak, cédulás embernek nevezték őket, munkájukat a cédulaházban végezték. A vásárok időpontja és száma lényeges körülmény még, az időpontot a vásárszabadalom rendszerint megadta, és az egy évben tartható vásárok számát is ez határozta meg. A vásárok időpontja összefüggésben lehetett a vásárhely sajátos termelési viszonyaival, a mezőgazdasági év egyes szakaszaival. Az egyes vásárok népnyelvi nevében mindez többnyire tükröződik. Köztudott, hogy a vásárnap elnevezése az ősi vásárnap szóból alakult ki. A vásárok fejlődésével párhuzamosan a vásárok időtartama is nőtt. A jelentősebb helyek vásárai legalább két-három napig tartottak, de nem volt ritka az 1-2 hétig tartó nagyvásár sem.

A vásárok két nagy részre oszthatók: állatvásárookra és kirakodóvásárookra. A terményvásárok az állatvásárokhöz kapcsolódtak. A kétfajta vásár kiegészítette egymást és sok esetben ugyanazon a napon vagy napokon, ugyanazon helyen vagy egymás szomszédságában tartották őket, így az eladott állatok árát rögtön a szükséges terményre, vagy iparcikkre lehetett fordítani. A vásárok fejlettségét jól mutatják a kapcsolódó hirdetések, melyeket helyben kidobolással, vagy a helyi lapok útján terjesztettek, a vásárkörzet településein kifüggesztett nyomtatott hirdeteményeken, országosan pedig - már a 18. század végétől - a kalendáriumok vásárhirdetési rovataiban tettek közzé. A vásár- (és piac-) helyek a legkorábbi idők óta a települések központjában alakultak ki.

A vásárhely legtöbbször egy tér, amibe a különböző irányból jövő utak összefutnak. Ezekhez a terekhez és utakhoz kapcsolódóan jelentek meg a vásározással kapcsolatos építmények és intézmények: fogadók, kocsmák, boltok, műhelyek. Az évszázadok során a központi fekvésű vásárhelyet kinövi a vásár. Ekkor ez a régi, központi fekvésű vásárhely általában megmarad belső vásártérnek, amelyen aztán a kirakodóvásárokat tartják, az állatvásárnak pedig a város szélén új helyet jelölnek ki, ahová a cédulaház, a terményraktárak, s a karámok kerülnek. A későbbiek során a belső vásártér - itt tartják a hetipiacokat is - köré szerveződik a település kereskedelmi körzete, itt nyílnak a boltok, vendéglők. Idővel a vásár tovább differenciálódott: külön helyen árultak a helybeliek és a vidékiek, más és más helyen árusítottak a különböző árusok, árufajták szerinti csoportban a kézművesek. A 19. század közepére-végére legtöbb vásárunknak rögzített árusítási rendje alakult ki, "utcákkal". Pótvásárt is tartottak akkor, amikor a rendes vásárt a maga idején valamilyen ok következtében nem tudták lebonyolítani (pl. kolera, árvíz, állatvész esetén). Az urbanizációval és a vásárok fejlődésével együtt járt, hogy a 19. század végére a kirakodóvásárok is kiköltöztek a települések belsejéből, többnyire az állatvásártér szomszédságába. Szintén a 19. század ipari fejlődésének köszönhetik létrejöttüket az azóta is virágzó ipari vásárok.

A vásárokon az árusítás sátrakban (deszka, ponyva), asztalokon, és földre terített ponyváról történt. Állandó jellegű sátrak csak a gyakori és hosszan tartó vásárokon épültek, így például Pesten, vagy Debrecenben. A vásárok nemcsak az adás-vétel, az árucseréi alkalmai voltak, szerepük a kulturális javak közvetítésében, elterjesztésében, valamint a társadalmi kapcsolatok létrehozásában és ápolásában is jelentős volt. Külön kategóriát jelentettek például a leányvásárok.

A vásároknak a mindennapi életben betöltött jelentőségét leginkább az mutatja, hogy több, a vásárhoz kötődő életviteli mód alakult ki az évszázadok folyamán, mint a kupec, a kofa, a vásári koldus. A vásárok fénykora a 20. század közepére elmúlt, de megszüntetni ezt a

kereskedelmi formát a szocializmus évtizedei sem tudták, így megélték a rendszerváltást. Az 1980-as, 90-es évek gazdasági átrendeződése során azok közül, akik elveszítették a munkahelyüket, sokan váltottak kiskereskedői engedélyt, s választották kényszerből a – nem könnyű - vásározó életformát. A hagyományos országos állat és kirakodóvásárok mellett ma már rendeznek külön kisállatvásárt, régiségvásárt, autóvásárt is. Az országos vásárnaptár letölthető az internetről is. A kereskedelem fejlődése – vagy visszafejlődése, személytelenedése - a plázák, bevásárlóközpontok létesítésének korában akár oka-fogyottnak is tarthatnák sokan a vásárt, mint árucsere-módot, de a tények egyelőre nem ezt mutatják. Bizonyos termékfélék beszerzése máshol nem, vagy csak sok utánajárással oldható meg. Ilyenek például a falusi életmód bizonyos szükségletei, a vidéki emberek ruhadarabjai – csizma, kalap-sapka, megfelelő cipő, kendő – s itt kap kötőféket, kapanyelet, hordót az, akinek arra van szüksége. Emellett természetesen jelentős az olyan áruk köre is, ami máshonnan ugyanúgy beszerezhető – pl. farmer, póló, pulóver -, de a vásárlás lélektana működik - így ezek a portékák is gazdára találnak a vásárban.

Az elmúlt két évtizedben a hagyományos árucsere-formák fennmaradtak, sőt, teret is nyertek, hiszen napjainkban egyre több kulturális rendezvény kínálatát gazdagítja népművészeti kirakodóvásár, ahol igyekeznek visszacsempészni a letűnt korok vásári hangulatát, ahol előtérbe került a minőség, ahol népszerűsítik a népi mesterségeket, a kézművességet, a népművészeti hagyományokat. Ugyanakkor intő példa lehet, hogy a környéken érdeklődés hiányában már szűntek meg vásárok, mint például az aszódi és a gödöllői. Az elkövetkező 1-2 évtizedben dől el, hogy a vásárok meg tudják-e őrizni a kereskedelemben eddig betöltött szerepüket, képesek-e megújulásra, vagy az idősebb generáció kihalásával maguk is lassú agóniára lesznek ítélve, s csak a népművészeti kirakodóvásárok emlékeztetnek a hajdani dicsőségre ...

A váci vásárok története

A városunk helyén hajdan volt település - földrajzi helyzetéből következően - már a római korban fontos kereskedési pont lehetett a Duna bal partján élő szarmaták és a Római Birodalom lakói között. Erre az itt talált római pénzek is utalnak. A bal parti „barbárok” gabonája, fája, állatállománya a Duna jobb partján is keresett termék volt. A középkorban kialakuló magyar város esetében is minden adva volt a jelentős vásárhellyé váláshoz. A vám a korabeli dokumentumok alapján jelentős átmenő forgalmat bonyolított. Sok volt a váci vásárra jövő, vagy a Vácról Visegrádra, Budára, Érsekújvárra induló vásározó, de az alföldi, felvidéki és dunántúli vásárookra utazók is áthaladtak itt. A kor váci vásárai igazodtak a környék jelentősebb településeinek vásáridejéhez, és a fontosabb termények

forgalmazhatóságához. Legkorábban 3 országos vásárt tartottak Vácon: Mátyás napkor (február 24.), Gál napkor (október 16.) és Tamás napján (december 21.).

A vásárjog többször vezetett konfliktushoz a város és a püspökség között. Egy ilyen „jeles” alkalomnak állít emléket a „Veréb Vesztő Váci Vince Vesztette el Vác Városának Virág Vasárnapi Vas Vásárját” alliteráció, mely a huszita háborúk idején keletkezett. A zavaros időkben a püspök-földesúr átengedte a vásár és a vám bevételeit a városnak a katonák ellátásáért cserébe, de utóbb meggondolta magát. A lakosság tiltakozott, így Szilassy Vince püspök peres útra terelte a dolgot. A pert végül a püspök nyerte, a rendeletet a virágvasárnapi vásárban hirdették ki az összegyűlt tömegnek, erre utal a nép ajkán született csúfoló.

A török hódítás egy időre visszavetette a kereskedelem e formáját, de a vár és a város elfoglalása után 2 évvel már újra országos vásárt tartottak. A török vámnaplók bejegyzései alapján a 16. század második felében a váci vásárokon 300-800 árus kínálta termékeit-terményeit. Hogy a középkorban tartott 3 vásárból pontosan mikor lett 4, nem tudni - a Mátyás napi vásár helyére lépett később a virágvasárnapi Virágvásár, nyáron pedig a Sarlós Boldogasszonykor tartott. Az őszi és a téli vásár a Gál és a Tamás napi maradt. Ez a 4 országos vásár élt egészen a 20. század végéig. Miután Magyarországról sikerült kiűzni a törököket, a még hódoltság alatt álló déli területekről nagy számban költöztek be rác, macedón és görög kereskedők Vácra is. Az itt letelepedettek szoros kapcsolatban álltak más városok görög kereskedőivel, s felosztották egymás között a vásárkörzeteket. Vác vonzása a Mohács-Kecskemét-Szolnok-Tokaj-Miskolc-Losonc-Selmecebánya-Komárom-Székesfehérvár körön belül hatott. A görög kereskedők befolyása és súlya fokozatosan csökkent, de a 18. század elején fontos szerepet játszottak. Ekkorra a váci vásáron is kialakult az árusítás rendje. A Főtéren, a Városháza felőli oldalon árusítottak a váciak, a pestiek, a kecskemétiak, az aszódiak, a szentendreiek, a győriek. A túloldalon a budaiak, gyarmatiak, párkányiak, komáromiak, szécsényiek és losonciak kínálták portékáikat. A virágvasárnapi vásárt Magvásárnak is nevezték, mert akkor szerezték be a vetőmagot. A Sarlós másik neve hagymavásár volt, a Gál napit a népnyelv káposztavásárnak nevezte, a Tamás napkor tartottat pedig dohány-, vagy karácsonyi vásárnak. 1761-1769 között a Gál napinak egy püspöki rendeletre módosították az időpontját, áttették Ferenc-napra. A bevételek azonban csökkentek, így a városi tanács kérésére a püspök visszaállította a bevált vásárnaptárt. Az állatvásárokat a gödi pusztán tartották meg.

A váci vásár fénykora a 18. század közepére tehető, ekkor volt a legnagyobb forgalma, látogatottsága. Jó vásár ott van, ahol jó bort mérnek és finom, foszlós cipót sütnék – tartották akkoriban. Vácon ez a két feltétel a 19. század közepéig megvolt. A pesti vásárok gyors

felfutása erős hatással volt a vácira. A korábban itt tartott gyapjúvásárok is átkerültek Pestre, igaz, ott még évekig váci vásárnak hívták azt. A kirakodás jelentősége még nőtt, de az állat, a gabona, a dohány itteni árusítása a főváros terjeszkedése és a vasúthálózat kiépülése miatt veszített fontosságából. A 19. század közepétől az egyik legkeresettebb termény - amiért Bécsből is érkeztek szép számmal kereskedők Vácra - a ribizli, a cseresznye és a meggy volt. A bor, a méz, a káposzta és a gubacs is sok vásárlót vonzott.

A vásár Vácon is kinőtte a Főteret, így a 19. században már a Vörösház (a püspökség uradalmi épülete) körüli térségen, a Vásártéren rendezték meg. A kirakodóvásár helye a Széchenyi utca evangélikus templom felőli része volt, az állatvásárokat túl a Vörösházon, a kaszárnya felőli oldalon rendezték. A sátrakat nem mindig a vásárolók hozták, a város kiadta vállalkozónak a sátorállítást, amiért többször is pereskedtek. A vásár ideje alatt a városi boltok zárva tartottak. A vásáros nép szórakoztatásáról többféle mutatványos és körhintas gondoskodott, de a látványosságok koronáját a cirkusz jelentette.

A hajdan volt váci vásárok árukínálatában a díszítetlen mindennapi használati tárgyak mellett sok művészi megformálású tárgy is gazdát cserélt. Sajnos a régi váci vásárokról nem maradt fenn részletes leírás, a kevés archív fotó pedig nem ad elég támpontot. Így csak valószínűsíthető, hogy a Tragor Ignác Múzeum néprajzi gyűjteményében található - az egykori váci és Vác környéki háztartásokból származó - népművészeti tárgyak jelentős része a vásárolók sátraiból, vagy ponyváiról került tulajdonosához. Ezek a kerámia edények, festett bútorok, a bőrművesség tárgyai, a faeszközök, a hímzett szűrők és bundák népművészeti örökségünk jeles darabjai. A készítőik között váci mesterek – mint például Skáder Ignác váci szűrszabó – éppúgy megtalálhatók voltak, mint komáromi, debreceni, vagy mezőcsáti társaik, akik a váci vásárokat is beiktatták éves úti-rendjükbe.

A 20. századra a városfejlődés újra megkövetelte a vásártér áthelyezését. 1928-ban a régi helyet felparcellázták, az újat pedig a vágóhíd szomszédságában, az azóta is használatos Vásártéren jelölték ki.

A vásári rend nem mindig működött tökéletesen: 1937-ben a váci szabók tiltakoztak az ellen, hogy a város a földről árusítókat és az ócskásokat is beengedte a „sátoros szabók” közé. A bevett rend szerint a sátorban árusítóknak jobb hely járt, mint a földről árusítóknak, a helyeket pedig szintén jobb hely illette meg, mint a távolabbról érkezőket. A tolvajok elleni harc végigkísérte a vásár történetét. A korabeli váci sajtótermékek sok érdekes részletet közöltek a vásárból, a vásárlókból és árusokból élő zsebesek és csalók találékonyságáról. Még novella is született a saját ellopott szamarát megvásároló parasztról. A régi vásári rend az 1980-as évek közepéig működött, akkor álltak át az évi 4 vásárról előbb a 12-re, majd a 90-es

években egy rövid időre a havonkénti kettőre (ebből az egyiket kisvásárnak, a másikat nagyvásárnak nevezték). Ma a vásárok száma ismét évi 12, minden hónap harmadik vasárnapján készülhetünk rá. A vásár elhelyezkedése ma már nem felel meg a kor, s az Európai Unió elvárásainak, de az újabb hely kialakítása anyagi nehézségekbe ütközik.

A váci vásár napjainkban

A váci Vásártér az 1928-ban kijelölt helyén található ma is. Keleti oldaláról a vasút határolja, nyugatról az 1970-80-as években épült Földváry téri lakótelep. A Vásártér közvetlen szomszédja délről az úgynevezett „lengyel piac”, mely hét közben és hétvégén egyaránt üzemel, ahol lengyel árus már elvélve sem fordul elő - s elsősorban kínai termékeket kínál olcsó áron a nagyérdeműnek. A teret északról évek óta a vágóhíd romjai szegélyezik. 1928-ban ez az akkor még európai színvonalú, modern objektum volt a területkijelölés fő oka, hogy az állatvásár közel legyen a vágóhídhöz. A minden irányból körbezárt terület immár semmilyen fejlesztésre, bővítésre nem alkalmas, nagyobb tavaszi, vagy őszi vásárok alkalmával mozdulni is alig lehet.

A terület 4 egységből áll, az állatvásárnak helyet adó 1-es karámból, a kirakodóvásárnak helyet adó 2-es és 3-as karámokból, valamint az úgynevezett földes parkolóból. Az állatvásár korábban megtöltötte az erre kijelölt helyet, ma már csak egy részén adnak-vesznek állatokat, a többit a terjeszkedő kirakodóvásár foglalja el. A legjelentősebb forgalom a szezontól függően a malacok, illetve a hízott sertés eladásából keletkezik, de a madárinfluenza-nélküli időkben jelentős a baromfi-felhozatal is. Lovat már keveset látni a vásárban - pónit néha többet -, a néhány kupec ugyan jelen van, de a tényleges alkut többnyire nem itt kötik. Alkalmanként kecske, bárány, nyúl, pulyka is felbukkan a kínálatban.

A kirakodó árusok a Vác Piac Kft-től egész éves bérletet válthatnak, ami mind a 12 vásárra érvényes. A vásárosok minden hónapban nagyjából ugyanott foglalnak helyet, egy, az 1990-es években megtörtént helykijelölés szerint. Ez megkönnyíti a vásárlók dolgát, hiszen a gyakori vásárlátogatók tudják, hogy a keresett árust hol találják. A vásározók helyét számozott kövek jelzik. Aki nagyobb helyet bérel, annak „2-3 köve is van”. Az azonos termékeket árusítók nem tömörülnek zárt utcába, az egyetlen homogén tömb a büfé-lakókocsiké. Néhány termék szezonális (télikabát, szörmeáru, Mikulás-csoki, virágmag), a többit egész évben kínálják.

A vásártéren vannak hosszanti és keresztirányú sorok, jobb és rosszabb helyek. A legjobb helyek a „kapuk” (valójában már csak a helyük) mellett és a hosszanti sorok elején találhatók. Itt nagyobb a hely a nézelődésre, s a vásárló még nem fáradt bele a látnivalókba. A vásározók között egyaránt megtaláljuk a régi kézműves-dinasztia népi iparművész tagját, a más készítő

által gyártott termékek felvásárlóit és árusítóit, a kínai tömegárut kínáló kényszervállalkozókat, és a külföldről érkezett árusokat (akik Bt-kbe tömörülve, legálisan folytatják tevékenységüket). Az első két kategóriába tartozó vásárolók a vásártér jobb helyeit foglalják el, és minden esetben asztalról, vagy sátras asztalról árusítanak. A többiek a földről, ponyváról kínálják a portékát. A kikiáltás, az áru fennhangon kínálása, az erdélyi árusokra jellemző. Az asztalról árusítók inkább feliratokkal - szezonvégi kiárusítás, egyet fizet kettőt kap, hármat 1000-ért, magyar termék - csalogatják a vásárlókat.

Ma mintegy 250 az állandó vásárolók száma, ők 104 településről érkeznek minden hónap harmadik vasárnapján Vácra - a közelebbi és távolabbi Pest és Nógrád megyei településeken kívül pl. Miskolcra, Siófokra, Szolnokra, Debrecenből, Kecskemétre, Egerből is. A legtöbben ruhaneműt és cipőt kínálnak, de kapható édesség, fonottáru, műanyagáru, munkaruha, függöny, ágynemű, kazetta és cd, mobiltelefon-tok, kés, edénykészlet, táska, pénztárca, játék, vegyi áru, művirág, szaniteráru, fejszenyél, cipőfűző, lószerszám és díszpárna egyaránt. Az árukat maguk készítő vásárolók – akik többnyire többgenerációs iparos-kereskedő családok leszármazottai – némi lenézéssel beszélnek azokról a társaikról, akik csak viszonteladók. Sokuk közülük kényszerből lett vállalkozó, s azzal kereskedik, amivel tud. Árui között sok az olcsóbb bővli. Az utóbbi pár évben a hajdani KGST utazó nagykövetei, a lengyelek szinte teljesen elmaradtak (máshol találják meg számításukat), helyüket romániai román, székely és cigány árusok vették át.

Az árusok természetesen megpróbálnak a változó kereslethez igazodni. Új termékeket vezetnek be a kínálatba, míg a kevésbé keresett tárgytipusokat már nem hozzák a vásárra. A kádármester például már nem készít puttonyt, hiszen műanyag vödörbe szüretelik a szőlőt a környéken. Helyette borospalack-tároló díszhordóval gazdagította a repertoárját. A kötőfék is műszáלבól készült kínai termék, az ostornyél bambusz, vagy műanyag. Az 1990-es évek óta kékfestőt hiába keresnénk a váci vásáron, nem volt rá igény, elmaradt. Új viszont a TV-shop jellegű, bemutatóval kombinált árusítás. Az utóbbi két évtizedben jelentősen megváltozott, fiatalodott a vásárolók köre, a kínálati és a keresleti oldal is erős átalakuláson ment keresztül. A hiánygazdaság évtizedei után eljött az árubőség kora: akár billenő garázkaput is vehetünk a vásárban, de a hagyományos vásári áru, pl. a ráncolt szárú csizma is kapható. A váci és Vác-környéki hagyományörző és népitánc-együttesek a fellépő ruhák, cipők, kiegészítők beszerzésekor gyakori látogatói a vásárnak, életben tartva a csizmadia-mesterséget.

A vásár kora reggel kezdődik – az árusok még hajnalban kezdik a kirakodást -, a legforgalmasabb időszak az állatvásárban a 7-10, a kirakodóban a 9-12 óra közötti. Ebéd után

már nem érdemes vásárba menni, ilyenkor már csomagolnak. Délután 3 órakor pedig már néptelen a vásártér.

A váciak változatosan viszonyulnak több évszázados hagyományukhoz: van, aki még sosem járt a vásárban - megítélése szerint az igénytelen, vagy a tömeg zavarja - más egy alkalmat sem hagyna ki, még ha nincs is venni valójára. Hiszen sosem lehet tudni, hátha talál valami érdekeset, amiért megéri kiadni a pénzt. Van, aki kizárólag a kuriózumok, a máshol nem kapható különlegességek kedvéért, vagy a sokszínű vásári hangulatért megy „ki”, mások a találkozások és a beszélgetések kedvéért. De a többség ma is konkrét céllal látogatja meg a vásárt. Hiszen új szerszámnyelet kell venni, vagy új télikabátot – ez utóbbi valóban jóval olcsóbb a vásárban, mint a boltban. Itt rendelni is lehet, hiszen ha nincs a megfelelő termék, a következő vásárra elkészítik. Ha pedig mégsem lett jó a méret, a következő vásárban kicserélik. De alkudni ma már nem minden árusnál lehet, sokan szabott áron kínálják a termékeket. Próbálkozni azonban mindenképpen érdemes! Nemcsak azokat a termékeket veszik meg, amiket a bolti árnál olcsóbban kínálnak. A divatcikk, mint a farmer, a pulóver, a póló bolti áron is gazdára talál itt. Pedig a vásárlás kényelme nem vetekszik a boltokéval, nem nagy élmény februárban nadrágot próbálni egy mikrobusz hátsó részében. De aki már a vásárban van, többnyire vesz vagy fogyaszt is valamit. A vásárból szokás még napjainkban is ajándékot, emléktárgyat is vinni - érthető, hogy sokan kínálnak ilyen típusú portékát. Ezek a tárgyak főként az alapanyagok változása, a műanyag előretörése és a sorozatgyártás következtében az utóbbi évtizedekben nagy változáson mentek keresztül, sokszor nem éppen előnyükre.

A váci vásáron ma már kevés a mives, népművészeti formákat, motívumokat idéző tárgy. Kerámiát, hímzett papucsot, faragott fenekű hordót, erdélyi szőtttest találunk ugyan, de a vásárra nem a népművészeti tárgyakért mennek a vásárlók, elsősorban nem azt keresik. Ugyanakkor kialakult a közelmúltban egy olyan vásárlóréteg, amely szívesen díszíti otthonát népművészeti, vagy népi iparművészeti tárgyakkal. Ezek a tárgyak ajándékként is népszerűek, hiszen áruk megfizethető, mégis egyedi tárgyak. A néprajz iránti érdeklődés fellendülése nyomán létrejött egy ifjabb, mobilabb kézműves réteg, amely nagy lelkesedéssel népszerűsíti a népi hagyományokat. De az ő termékeikkel inkább a népművészeti kirakodóvásárokon találkozhatunk.

A megvásárolható áruk képe tehát nagyon vegyes, mert mindenre van igény, s a vásárlók anyagi lehetőségei is széles skálán mozognak. A vásár, így a váci is, folyamatosan változik. Hogy a változás milyen irányba halad, a következő évtizedekben dől el. A falusi életforma átalakulása, a kivetkezés befejeződése, az infrastruktúra fejlődése, a filléres kínai árudömping

minden jel szerint a vásári kínálat teljes átrendeződéséhez vezet. A mai tizenévesek jelentős része a vásárba már nem jár, azt divatjamúltnak, „vacaknak” minősítve. A nyáron rendezett, népművészeti tituló kirakodóvásárt ugyanakkor szívesen végigjárják többször is. Itt a kínálatról összehasonlítási alap is van, hiszen sokan megfordulnak a szentendrei Skanzen, vagy a visegrádi Palotajátékok kirakodó-vásáraiban is. A kisebbek még szívesebben járnak mindenféle sokadalomba, a 12 év alatti korosztály nem különbözteti meg a vásártípusokat, lelkesen vesz vagy kér kürtöskalácsot, bicskát, napszemüveget, nyakba akasztható mobiltelefon-tokot, karkötőt - itt is, ott is. Az idősebb generáció nagyobb számban képviselteti magát a vásárlók között, de minden korosztály megtalálható. A váciak mellett a környező Pest és Nógrád megyei falvak lakossága is állandó vásár-látogató.

A vásár forgalmára több tényező van befolyással. A kedvezőtlen gazdasági folyamatok (áfa-emelés, reálbércsökkenés) mindig nagyban csökkentik a vásárlókedvet. Az igényesebb vásárlók inkább Budapesten költik el pénzüket – hiszen akár 25 perc alatt is eljuthatnak a budapesti Westend bevásárlóközpontba. Ők ritkán vásárolnak a vásárban, akkor is csak egyedi terméket. Az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezőkre a legerőteljesebb az olcsó kínai boltok hatása, melyből egyre több telepedett meg a belvárosban. Az utóbbi években a környéken épült bevásárlóközpontok, valamint a városi boltok és butikok kínálata érdemben egyelőre nem befolyásolta, az árusok többsége azonban panaszkodik, ők már érzik a kereslet visszaesését. Vácon nem épült eddig bevásárlóközpont, de a közeli Dunakeszi és Fóton több is könnyen elérhető. Az egykori „lengyel-piac” a vásártér szomszédságában inkább már csak vegetál, egyre kevesebb áruval és vásárlóval. Néhány piaci árusnak sikerült a kitörés, a város frekvenciáltabb részén nyitotta meg üzletét. Hét közben a városi piacon is árusítanak olcsó iparcikkeket, ruhaneműket. Az erdélyiek újra meghonosították az utcai leszólításon alapuló árusítást is, ágyneműt, irhabundát, evőeszköz-készletet kínálva, sokszor erőszakosan, néha sikerrel. Nem ismeretlen a házaló kereskedelem sem, de ezen a módon csak zöldséget kínálnak; minden ősszel felhangzik a városban a „krumplit, asszonyok” kiáltás.

A váci vásár legnagyobb ellensége azonban a rossz időjárás. Sajnos a régi mondás: „Nincs váci vásár eső nélkül” napjainkban is gyakran beigazolódik. A közvetlen, itt-ott murvával beszórt területen néha a sár, néha a por teszi próbára a látogatókat. A több évszázados hagyomány tovább él, a kínálat folyamatosan változik, de valószínűleg többen látogatnák a váciak közül is a vásárt, ha a körülmények jobbak lennének.

A váci vásár ugyanakkor sem a múltban, sem napjainkban nem hasonlítható az alföldi vásárok nagyságrendjéhez. A közeli vásárok közül kiterjedését, forgalmát tekintve is jelentősebb pl. a nagykőrösi vásár. A váci vásári alkalmak közül tehát egyik sem kivételes, nincs kizárólag

csak itt kapható egyedi termék, léteznek az országban jelentősebb, nagyobb vonzáskörzetű, nagyobb forgalmú vásárok. Az itt kirakodó árusok többsége más településeken is megtalálható másik vasárnapokon. A Duna mentén, a Dunántúl, az Alföld és a Felföld találkozásánál épült város a múltban fontos kereskedelmi központ volt. Az infrastruktúra fejlődése folytán Vác jelentősége csökkent, de regionális központ szerepét megőrizte. A vásár helye, az időpontok, az árusok elhelyezkedése, a helyi és környékbeli – sokszor még viseletbe öltözött - vásárlók kavalkádja, a hangulata mégis megismételhetetlenül egyedivé teszi a váci vásárt.

Felhasznált irodalom:

Andrásfalvy Bertalan:

Vásár, búcsúvásár, sokadalom. In.: Vásárok világa I.
Szekszárd, 2006.

Dankó Imre:

A magyar vásárok néprajza. In.: Kézművesség. Magyar néprajz III.
Akadémiai Kiadó, Budapest, 1991.

„Kettőn áll a vásár...” A Tragor Ignác Múzeum kiállítási katalógusa.

Szerkesztette: Csukovits Anita
Vác, 2006.

Tragor Ignác:

Váci érdekességek.
Vác, 1923.

Tragor Ignác:

Az emberi élet Vácon és vidékén...
Vác, 1936.

Vác története I-II.

Szerk: Dr. Sági Vilmos. Studia Comitatus 13-14.
PMMI, Szentendre, 1983.

Viga Gyula:

Árucseré és migráció Észak-Magyarországon
Debrecen-Miskolc, 1990.